

Na temelju Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22), Kaznenog zakona (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21), Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22), Pravilnika o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima (NN 132/13), Pravilnika o kriterijima za izricanje pedagoških mjera (NN 3/17), Pravilnika o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN 24/2015), Protokola o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima (Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Zagreb, listopad 2004.), Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti), Protokola o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece (Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, studeni 2014.), Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja (NN 70/18), Protokola o pokretanju psiholoških kriznih intervencija u sustavu odgoja i obrazovanja (Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske) te Akcijskog plana za prevenciju nasilja u školama za razdoblje od 2020. do 2024. godine (Ministarstvo znanosti i obrazovanja), Školski odbor Poljoprivredne, prehrambene i veterinarske škole Stanko Ožanić Zadar na sjednici održanoj – 4. listopada 2023. godine donosi

PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU NASILJA U ŠKOLI

Radi bolje prohodnosti teksta, izrazima 'učenik', 'nastavnik', 'djelatnik' i sl. obuhvaćeni su svi učenici, nastavnici i djelatnici Škole bez obzira na rodnu pripadnost.

Članak 1.

O načinima i koracima postupanja u slučaju bilo koje vrste nasilja potrebno je upoznati sve sudionike u procesu odgoja i obrazovanja, učenike na satovima razrednika te roditelje na prvom roditeljskom sastanku svake školske godine.

Članak 2.

Protokol se odnosi na preveniranje mogućih situacija povećanih rizika kao i na postupanje u konkretnim situacijama s ciljem zaštite učenika, kao i svih djelatnika koji o njima skrbe u procesu odgoja i obrazovanja. On utvrđuje obveze i odgovornosti, kao i načine postupanja tj. što treba činiti ravnatelj, stručni suradnici (pedagog, psiholog, edukaciji rehabilitator), razrednik, nastavnik, roditelj/skrbnik učenika, učenik.

Članak 3.

Protokol sadrži:

1. općeprihvaćenu definiciju nasilja
2. razliku nasilja od vršnjačkog sukoba
3. postupanje Škole u slučaju vršnjačkog sukoba

4. postupanje Škole u slučaju nasilja među učenicima
5. postupanje Škole u slučaju saznanja ili sumnje o nasilju u obitelji
6. postupanje Škole u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece
7. postupanje Škole u slučaju saznanja ili sumnje na seksualno nasilje
8. postupanje Škole u slučaju sumnje na suicidalne sklonosti i samoozljeđivanje
9. postupanje Škole u slučaju nasilja prema učenicima od strane odrasle osobe u Školi (nastavnika, roditelja, drugih zaposlenika Škole, nepoznatih osoba)
10. postupanje Škole u slučaju nasilnog ponašanja odrasle osobe nad odraslom osobom u Školi i neovlaštenog ulaska u školu
11. postupanje Škole u slučaju nasilja prema djelatnicima Škole od strane učenika Škole
12. evidencija Škole o sukobima i nasilju u Školi

1. OPĆEPRIHVAĆENA DEFINICIJA NASILJA

Članak 4

Definicija nasilja/zlostavljanja i običnog sukoba vršnjaka preuzeta je iz Protokola o nasilju među djecom kojeg je donijela Vlada Republike Hrvatske u listopadu 2004.

Nasilje među djecom i mladima smatra se svako namjerno fizičko ili psihičko nasilno ponašanje usmjereno prema djeci i mladima od strane njihovih vršnjaka učinjeno s ciljem povrjeđivanja, koje se, neovisno o mjestu izvršenja, može razlikovati po obliku, težini, intenzitetu i vremenskom trajanju i koje uključuje ponavljanje istog obrasca i održava neravnopravan odnos snaga (jači protiv slabijih ili grupa protiv pojedinaca).

Nasilje podrazumijeva šest definirajućih čimbenika:

1. namjera da se drugom nanese šteta ili ozljeda
2. intenzitet i trajanje (opetovanost nasilničkog ponašanja)
3. moć nasilnika (nerazmjer s obzirom na dob, snagu, brojčana nadmoć)
4. ranjivost i nemoć žrtve
5. manjak podrške
6. posljedice

Nasiljem među djecom i mladima smatra se osobito:

4.1. namjerno uzrokovani **fizički napad** u bilo kojem obliku, primjerice: udaranje, guranje, šamaranje, čupanje, zaključavanje, napad različitim predmetima, pljuvanje i slično, bez obzira da li je kod napadnutog djeteta nastupila tjelesna povreda

4.2. psihičko i emocionalno nasilje prouzročeno opetovanim ili trajnim negativnim postupcima od strane jednog djeteta ili više njih. Negativni postupci su: ogovaranje, nazivanje pogrđnim imenima, ismijavanje, zastrašivanje, izrugivanje, namjerno zanemarivanje i isključivanje iz skupina kojoj pripada, isključivanje i zabranjivanje sudjelovanja u aktivnostima s ciljem nanošenja patnje ili boli, širenje glasina s ciljem izolacije djeteta od ostalih učenika, oduzimanje stvari ili novaca, uništavanje ili oštećivanje djetetovih stvari, ponižavanje, naređivanje ili zahtijevanje poslušnosti ili na drugi način dovođenje djeteta u podređeni položaj, kao i sva druga ponižavanja počinjena od djeteta i mlade osobe (unutar kojih i spolno uznemiravanje i zlostavljanje) kojima se drugom djetetu namjerno nanosi fizička i duševna bol ili sramota.

4.2.1 Elektroničko nasilje koje se definira kao svaka zlonamjerna i ponavljana uporaba informacijskih i komunikacijskih tehnologija kako bi se nekome nanijela šteta, odnosno kako bi se najčešće neki učenik ponizio, zadirkivao, prijetilo mu se ili ga se zlostavljalo na neki drugi način. Ono može uključivati slanje anonimnih poruka mržnje, poticanje grupne mržnje, nasilne napade na privatnost (otkrivanje osobnih informacija o drugima, „provaljivanje“ u tuđe e-mail adrese), kreiranje internetskih stranica (blogova, grupa) koje sadrže priče, crteže, slike i šale na račun vršnjaka, uhođenje, vrijeđanje, nesavjestan pristup štetnim sadržajima, širenje nasilnih i uvredljivih komentara, izlaganje dobi neprimjerenim sadržajima i seksualno namamljivanje.

Oblici elektroničkog nasilja su:

- **izravan napad** (obraćanje uznemirujućim porukama, krađu ili promjenu lozinki, krađu ili promjenu nadimaka, objavu privatnih podataka ili neistina, slanje uznemirujućih slika, postavljanje internetske ankete o žrtvi, slanje virusa, poticanje grupne mržnje, napade na privatnost, uznemiravanje, uhođenje, vrijeđanje, nesavjestan pristup štetnim sadržajima te širenje nasilnih i uvredljivih komentara)
- **grubo online sukobljavanje** (kratkotrajna rasprava između dvije ili više osoba koju karakterizira ljut, eksplicitan i vulgaran govor, uvrede a ponekad i prijetnje; počinitelj nasilja ima za cilj izazvati bijes, tugu i/ili poniženje kroz namjerno izazivanje sukoba)
- **uznemiravanje** (opetovano slanje okrutnih, uvredljivih, neprijateljskih i provokativnih poruka pojedincu ili grupi; najčešće se događa putem privatnih poruka, a cilj počinitelja nasilja je prijetećim radnjama dovesti drugu osobu u ponižavajući i/ili podređeni položaj)
- **ogovaranje i klevetanje** (izmišljanje informacija o žrtvi s ciljem povrede osobe te njihovo elektroničko slanje i dijeljenje; uključuje stavljanje slike lica osobe na nepoznato golo tijelo i dijeljenje te slike; cilj ovih radnji je nanošenje štete žrtvinoj reputaciji ili uništavanje odnosa s drugim osobama)
- **lažno predstavljanje** (uzimanje tuđeg identiteta i slanje poruka i drugih sadržaja u tuđe ime)
- **iznuđivanje i širenje povjerljivih informacija** (javno objavljivanje podataka koje je žrtva poslala počinitelju nasilja u povjerenju; počinitelj nasilja može izmanipulirati žrtvu da napiše nešto privatno što onda počinitelj nasilja javno objavljuje ili šalje dalje bez dopuštenja)
- **socijalno isključivanje** (događa se jednako na Internetu kao i u offline svijetu; žrtve ne mogu ući u određene chat sobe ili ih se ne uključuje u grupne poruke)

- **prijetnje i uhodjenje** (opetovano slanje prijetećih poruka te neprestani pokušaji uspostavljanja i nastavljavanja neželjenog kontakta zbog kojih se žrtva počinje bojati za vlastitu sigurnost i dobrobit; posebno je izraženo prilikom komunikacije s nepoznatim osobama te u slučajevima seksualnog nasilja putem Interneta)

- **video-snimanje** (snimanje ili fotografiranje u situacijama koje su za učenike ponižavajuće ili neugodne; izazivanje i snimanje tučnjave ili drugih nasilnih sadržaja te njihovo širenje)

- **izmjena fotografija** (izmjena osobnih fotografija bez dozvole i objava na Internetu)

- **elektroničko seksualno nasilje** (uključuje slanje i dijeljenje sadržaja seksualne prirode koji služe za seksualno uznemiravanje druge osobe i zadovoljenje vlastitih seksualnih potreba, objavljivanje i/ili prosljeđivanje intimnih slika i snimki bez pristanka osobe, širenje glasina koje se odnose na seksualni život žrtve)

4.3. Seksualno nasilje podrazumijeva bilo koji seksualni čin, pokušaj ostvarivanja seksualnog čina, neželjeni kontakt, dodir i seksualni komentar ili prijedlog koji je usmjeren protiv učenika i njegove seksualnosti, a koji može počiniti druga osoba bez obzira na odnos sa žrtvom ili situaciju u kojoj se nalaze. Karakterizira ga upotreba sile, prijetnje ili ucjene za ugrožavanje dobrobiti i/ili života same žrtve ili njoj bliskih osoba, prijevare da bi se dobio učenikov pristanak, spolni kontakt na koji učenik nije sposoban pristati zbog odnosa snaga ili zbog vrste odnosa koji ima s tom odraslom osobom (Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, Hrvatski sabor, 2011).

2. RAZLIKE NASILJA OD VRŠNJAČKOG SUKOB

Članak 5.

Nužno je razlikovati nasilje (zlostavljanje) među djecom i mladima od sukoba vršnjaka. Sukob vršnjaka ima sljedeća obilježja:

1. nema elemenata navedenih za nasilništvo: radi se o sukobu vršnjaka koji oni rješavaju na miran, način, ne postupaju jedan prema drugome s namjerom ozljeđivanja ili nanošenja štete, nema nesrazmjera moći, nema težih posljedica za učenike u sukobu.
2. učenici ne inzistiraju da mora biti po njihovom po svaku cijenu
3. mogu dati razloge zašto su u sukobu
4. ispričaju se ili prihvate rješenje u kojem nema pobjednika i poraženog
5. slobodno pregovaraju da bi zadovoljili svoje potrebe
6. mogu promijeniti temu i otići iz situacije u kojoj je došlo do sukoba

3. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU VRŠNJAČKOG SUKOB

Članak 6.

U slučaju vršnjačkog sukoba svaki djelatnik škole dužan je:

1. odmah prekinuti sukob među učenicima
2. obavijestiti o sukobu razrednika, stručnog suradnika ili ravnatelja Škole
3. razrednik, stručni suradnik, ravnatelj dužni su obaviti razgovore sa sukobljenim učenicima
4. predložiti učenicima da se međusobno ispričaju, prihvate rješenje u kojem nitko neće „pobijediti“ te da jedan drugom nadoknade eventualnu štetu (restitucija)
5. razrednik i stručni suradnik će pozvati roditelje u Školu s ciljem prevladavanja takve situacije i pomoći učeniku
6. prema potrebi učenik će biti uključen u dodatni rad (savjetodavni rad, pedagoška i/ili psihološku pomoć) u Školi ili izvan Škole u dogovoru s roditeljima/skrbnicima
7. ukoliko učenik učestalo krši pravila, ne poštuje dogovore, ne prihvaća restituciju, Škola će primijeniti odgovarajuće pedagoške mjere u skladu s Pravilnikom o kriterijima za izricanje pedagoških mjera
8. u slučaju da sve prethodno navedene mjere ne dovedu do poboljšanja ponašanja učenika i u slučaju nesuradnje roditelja/skrbnika, Škola će postupiti po točki 2. Protokola o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima (dokument Vlade Republike Hrvatske, listopadu 2004.).

4. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA MEĐU UČENICIMA

Članak 7.

U svim slučajevima nasilja među učenicima koji su definirani navedenim čimbenicima Škola je dužna postupati u skladu s Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima kojega je donijela Vlada Republike Hrvatske u listopadu 2004. godine. U slučaju nasilja među učenicima u Školi svi djelatnici Škole dužni su:

1. odmah prekinuti nasilno ponašanje učenika i odvojiti učenike
2. pružiti pomoć i podršku učeniku koji je doživio nasilje
3. obavijestiti o događaju: razrednika, stručnog suradnika. U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju među učenicima imenovane stručne osobe za koordiniranje aktivnosti vezanih uz problematiku nasilja dužne su:

1. odmah poduzeti sve mjere da se zaustavi i prekine aktualno nasilno postupanje prema učeniku, a u slučaju potrebe zatražiti pomoć drugih djelatnika Škole ili po potrebi pozvati djelatnike policije.

2. ukoliko je učenik povrijeđen u mjeri koja zahtijeva liječničku intervenciju ili pregled ili se prema okolnostima slučaja može razumno pretpostaviti ili posumnjati da su takva intervencija ili pregled potrebni, odmah pozvati službu hitne liječničke pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti zdravlju učenika osigurati pratnju učenika od strane stručne osobe liječniku te pričekati liječničku preporuku o daljnjem postupanju i dolazak roditelja/skrbnika

3. odmah po prijavljenom nasilju o tome obavijestiti roditelje/skrbnike učenika te ih upoznati sa svim činjenicama i okolnostima koje je do tada doznala i izvijestiti ih o aktivnostima koje će se poduzeti

4. po prijavi, odnosno dojavu nasilja odmah obaviti razgovor s učenikom koji je žrtva nasilja, a u slučaju da je postojala liječnička intervencija, uz dogovor s liječnikom, čim to bude moguće.

Ovi razgovori s učenikom obavljaju se uvijek u nazočnosti nekog od stručnih djelatnika Škole, a na način da se postupa posebno pažljivo, poštujući učenikovo dostojanstvo i pružajući mu potporu.

5. roditeljima/skrbnicima učenika koja je žrtva vršnjačkog nasilja dati obavijesti o mogućim oblicima savjetodavne i stručne pomoći učeniku, kako u odgojno-obrazovnoj ustanovi, tako i izvan nje, a sa ciljem potpore i osnaživanja učenika te radu na traumatskom iskustvu

6. obaviti razgovor s drugim učenicima ili odraslim osobama koje imaju spoznaju o počinjenom nasilju te utvrditi sve okolnosti vezane uz oblik, intenzitet, težinu i vremensko trajanje nasilja

7. ukoliko se radi o osobito teškom obliku, intenzitetu ili dužem trajanju nasilja, koje može izazvati traumu i kod drugih učenika koja su svjedočila nasilju, savjetovati se s nadležnom stručnom osobom ili službom poradi pomoći učenicima, svjedocima nasilja

8. što žurnije obaviti razgovor s učenikom koji je počinio nasilje, ukazati mu na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja te ga savjetovati i poticati na promjenu takvog ponašanja, a tijekom razgovora posebno obratiti pozornost iznosi li učenik neke okolnosti koje bi ukazivale da je žrtva zanemarivanja ili zlostavljanja u svojoj obitelji ili izvan nje, izvijestiti Centar za socijalnu skrb, a po potrebi ili sumnji na počinjenje kaznenog djela izvijestiti policiju, a Škola će poduzeti sve mjere za pomirenje učenika i za stvaranje tolerantnog, prijateljskog ponašanja u školi

9. pozvati roditelje/skrbnike učenika koji je počinilo nasilje, upoznati ih s događajem, kao i s neprihvatljivošću i štetnošću takvog ponašanja, savjetovati ih sa ciljem promjene takvog ponašanja učenika te ih pozvati na uključivanje u savjetovanje ili stručnu pomoć unutar Škole ili izvan nje (centar za socijalnu skrb, poliklinike za zaštitu djece, obiteljska savjetovališta i slično) i izvijestiti ih o obvezi Škole da slučaj prijavi nadležnom centru za socijalnu skrb, školskom liječniku, Upravnom odjelu za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu, policiji

10. o poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama te svojim opažanjima sačiniti službene bilješke, kao i voditi odgovarajuće evidencije zaštićenih podataka koje će se

dostaviti na zahtjev drugim nadležnim tijelima te o događaju izvijestiti Nastavničko vijeće škole.

5. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU SAZNANJA ILI SUMNJE O NASILJU U OBITELJI UČENIKA

Članak 8.

1. obaviti razgovor s učenikom i upoznati ga s postupanjem
2. pozvati učenikove roditelje/skrbnike odmah na razgovor i upoznati ih sa značajnim saznanjima i informacijama koje djelatnici Škole posjeduju i ako je učenika zlostavljao jedan roditelj/skrbnik, upoznati s time drugog roditelja/skrbnika
3. upozoriti roditelje/skrbnike na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja i informirati o obvezi Škole da slučaj prijavi nadležnom centru za socijalnu skrb, policiji i Upravnom odjelu za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu
4. ukoliko su roditelji/skrbnici spremni za suradnju, uključiti ih u savjetovanje unutar Škole ili im preporučiti odgovarajuće ustanove
5. ukoliko je učenik zlostavljan od oba roditelja/skrbnika ili postoji sumnja na takvo zlostavljanje, odmah obavijestiti o tome Centar za socijalnu skrb (CSS) i postupati dalje u dogovoru sa Centrom za socijalnu skrb
6. ukoliko roditelji/skrbnici odbijaju suradnju, o tome informirati CSS, Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu
7. ukoliko je učeniku potrebna pomoć ili pregled liječnika, s učenikom liječniku odlazi roditelj/skrbnik (ako je dostupan i ako ne postoji sumnja da je on zlostavljač) ili predstavnik Škole
8. tijekom razgovora s učenikom potrebno je voditi službeni zapisnik
9. surađivati s nadležnim Centrom za socijalnu skrb i djelovati usklađeno s ciljem dobrobiti učenika.

6. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA DJECE

Članak 9.

Prema Konvenciji o pravima djeteta (UN, 20. studenog 1989.), dijete je svaka osoba mlađa od 18 godina. Unutar Protokola o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece nalaze se sljedeće definicije zlostavljanja i zanemarivanja: „Zlostavljanje je svaki oblik tjelesnog i/ili emocionalnog zlostavljanja, seksualnog zlostavljanja, zanemarivanja i nemarnog postupanja ili iskorištavanja djece, što rezultira stvarnom ili potencijalnom opasnosti za djetetovo zdravlje,

preživljavanje, razvoj ili dostojanstvo u kontekstu odnosa odgovornosti, povjerenja i moći“ 3 . „Zanemarivanje je propuštanje zadovoljenja djetetovih potreba u mjeri koja znatno utječe na djetetov tjelesni i psihički razvoj. Nije uvijek namjerno i granica kad počinje zanemarivanje nije uvijek potpuno jasna“ 4 . Fizičko zanemarivanje djece definira se kao nezadovoljavanje minimalnih fizičkih potreba djeteta kao što su raznolika prehrana, adekvatan i siguran smještaj, prikladna odjeća te zaštita od ozljeda. Emocionalno zanemarivanje djece definira se kao nezadovoljavanje minimalnih emocionalnih potreba djeteta. Najčešće se radi o roditeljskom neobaziranju na djetetove emocionalne potrebe te ne pomaganju djetetu kada mu je potrebna pomoć zbog čeg se osjeća odbačeno. Obrazovno zanemarivanje djece obuhvaća izostanak pomoći, potpore i poticanja tijekom školovanja. Uključuje također izostanak pomoći pri učenju, nedostatak nužne opreme za školovanje, neprisustvovanje roditeljskim sastancima i slično. Odgojno-obrazovne ustanove obvezne su skrbiti o ostvarivanju prava djeteta u slučajevima svih oblika nasilja, spolne zloporabe, zanemarivanja, odgojne zapuštenosti, nehajnog postupanja, zlostavljanja i izrabljivanja. U slučajevima sumnje u zlostavljanje ili zanemarivanje djeteta, sukladno ovom Protokolu, odgojno-obrazovni djelatnici u suradnji s nadležnim institucijama i tijelima obvezni su žurno pokrenuti postupak radi zaštite prava djeteta.

Članak 10.

U slučaju sumnje ili saznanja o nasilnom postupanju ili zanemarivanju u obitelji učenika, djelatnici Škole obvezni su isto prijaviti ravnatelju i stručnom suradniku koji će:

1. obaviti razgovor s učenikom i obavijestiti ga o daljnjim postupcima
2. pružiti pomoć učeniku u skladu sa svojim kompetencijama
3. ako je učenik ozlijeđen u mjeri koja zahtjeva liječničku pomoć, osobito hitnu medicinsku pomoć, djelatnik ili ravnatelj obvezan je odmah zatražiti pomoć liječnika, odnosno hitne medicinske službe te postupiti po dobivenim preporukama
4. izvršiti prijavu policiji te obavijestiti nadležni centar za socijalnu skrb i školsku liječnicu
5. u slučaju osobito teškog oblika ili intenziteta nasilnog postupanja koje je izazvalo ili može izazvati traumu kod djeteta žrtve ili drugih učenika, Škola će izvijestiti Ministarstvo znanosti i obrazovanja, a po potrebi i druga ministarstva te zatražiti odgovarajuću stručnu psihološku ili socijalno/pedagošku pomoć za učenike odgojno obrazovne ustanove
6. u slučaju sumnje na počinjenje kaznenog djela odgojno-obrazovni djelatnici obvezni su osigurati tragove i dokaze počinjenog kaznenog djela koji se nalaze u odgojnoobrazovnoj ustanovi do dolaska policije kako ne bi bili uništeni, skriveni, izmijenjeni ili otuđeni s mjesta događaja. Ravnatelj i odgojno-obrazovni djelatnici će na zahtjev policije ustupiti dokumentaciju te pružiti saznanja o povredi prava učenika
7. o svim poduzetim aktivnostima i mjerama radi zaštite prava učenika te svojim opažanjima odgojno-obrazovni djelatnici vode službene bilješke koje u pisanom obliku predaju ravnatelju, a na zahtjev dostavljaju drugim nadležnim tijelima (policija, državno odvjetništvo, sud).

7. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU SAZNANJA ILI SUMNJE NA SEKSUALNO NASILJE

Članak 11.

Prema Vladinom Protokolu o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, seksualno nasilje, uz obiteljsko, ulazi u dominantne oblike rodno uvjetovanog nasilja, to jest one vrste nasilja u kojima je u većini slučajeva počinitelj muškarac, a većina žrtava su žene.

Najčešći oblici seksualnog nasilja su:

- a) seksualno uznemiravanje i/ili napastovanje je jedan od najčešćih oblika seksualnog nasilja koji obuhvaća neželjena seksualna ponašanja koja nužno ne uključuju fizički dodir te time osobu dovode u neugodan i ponižavajući položaj i izazivaju osjećaj srama. U većini slučajeva se radi o ponovljenim ponašanjima koja se javljaju kroz dulje vremensko razdoblje i za koje žrtva ne može naći sustavno rješenje. Najčešći oblici su neželjene seksualne primjedbe i verbalni prijedlozi, neprikladna pažnja, fizički dodiri, seksističke, uvredljive i diskriminirajuće primjedbe i šale, širenje seksualnih glasina o osobi i drugo. b) seksualno zlostavljanje i/ili prisilne spolne radnje obuhvaćaju mnoge oblike seksualnog nasilja koji su teži od seksualnog uznemiravanja, a prema postojećim zakonima još ne ulaze u kategoriju silovanja. Obuhvaćaju neželjena seksualna ponašanja iznuđena primjenom sile i/ili prijetnji, a uključuju fizički dodir s nasilnikom – neželjeni i prisilni dodiri intimnih dijelova tijela, seksualne aktivnosti izmanipulirane lažima, prijetnjama, pritiskom te prisiljavanje na masturbaciju. c) silovanje je najteži oblik seksualnog nasilja koji uključuje prisilnu vaginalnu, analnu i/ili oralnu penetraciju penisom, drugim dijelom tijela i/ili objektima. Ubraja se među izuzetno teška i traumatska iskustva s teškim posljedicama za žrtve. S obzirom na počinitelja možemo razlikovati silovanje kao sastavni dio obiteljskog nasilja (silovanje u braku), silovanje u vezama/»na spoju«, silovanje nepoznate osobe, grupno silovanje, silovanje u oružanim sukobima i ratu. Osim ubojstva, silovanje je najozbiljnije nasilje nad tijelom osobe jer oduzima žrtvi fizičku i emocionalnu autonomiju, slobodu i privatnost. U slučaju kada je seksualno nasilje sastavni dio obiteljskog nasilja, odgojno-obrazovne ustanove postupaju po Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22), Obiteljskom zakonu (NN 103/15, 98/19, 47/20), Kaznenom zakonu (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22), Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22), Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Pravilniku o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima (NN 132/13) te ovom Protokolu.

Članak 12.

U slučaju primanja informacije iz koje proizlazi sumnja da je dijete, odnosno učenik doživio seksualno uznemiravanje ili seksualno nasilje, dužnost je djelatnika Škole:

1. bez odgode obavijestiti ravnatelja, koji je, također bez odgode, dužan prijaviti sumnju o postojanju kaznenog djela najprije policiji i nadležnom centru za socijalnu skrb, te provesti razgovor s djetetom, odnosno učenikom radi zaštite njegovih prava. Ravnatelj Škole je odgovorna osoba za postupke po ovom Protokolu
2. poželjno je da razgovor s učenikom vodi stručni suradnik u sigurnom okruženju, imajući na umu zaštitu prava osobe. Također, važno je da djelatnik Škole ne ispituje dijete kako bi se utvrdile sve činjenice i okolnosti samoga djela, već da na miran način sasluša dijete i to tako da ga ne prisiljava na detaljni opis djela, već dopusti djetetu da samostalno opiše situaciju, na način i u opsegu kako to samo želi. Ako stručni suradnik nije dostupan ili dijete ne pristaje na razgovor s njima, razgovor može voditi i drugi djelatnik odgojno-obrazovne ustanove u kojeg dijete ima povjerenja (razrednik, nastavnik, ravnatelj ili školski liječnik)
3. ukoliko se radi o događaju koji se upravo dogodio, žrtvi je potrebno bez odgode pružiti odgovarajuću pomoć i zaštitu te o svemu odmah obavijestiti policiju i nadležni centar za socijalnu skrb
4. osoba koja vodi razgovor s djetetom, odnosno učenikom ili izvorom informacija, dužna je o tome voditi zapisnik. Škola je dužna, na traženje suda, Državnog odvjetništva RH ili policije dostaviti svu dokumentaciju koja je značajna za odlučivanje o pokretanju kaznenog progona, odnosno kazneni progon
5. obveza osobe koja vodi razgovor je upoznati dijete, učenika s daljnjim postupanjem na njemu razumljiv način. Tijekom cijelog postupka potrebno je voditi brigu o sigurnosti djeteta, odnosno učenika te drugih osoba koje su izvor informacija
6. o samom događaju ravnatelj Škole dužan je žurno obavijestiti: a) roditelje/skrbnike djeteta b) nadležni centar za socijalnu skrb c) u slučaju ako su roditelji/skrbnici nedostupni ili postoji sumnja na zlostavljanje od strane istih, obavijestit će se nadležni centar za socijalnu skrb prema mjestu prebivališta djeteta; ukoliko dijete ne pohađa odgojno obrazovnu instituciju u mjestu svog prebivališta, kontaktirat će se najbliži centar za socijalnu skrb (izvan uredovnog vremena policijska postaja kontaktirat će dežurnog stručnog radnika centra za socijalnu skrb) d) policiju ili Državno odvjetništvo RH (izvan uredovnog vremena Državnog odvjetništva RH obavještava se dežurni državni odvjetnik/ca pri Istražnom centru Županijskog suda) e) ako postoje vidljive ozljede ili uznemirenost, poduzeti mjere radi pružanja hitne liječničke pomoći f) obavijestiti Ministarstvo znanosti i obrazovanja putem web obrasca za prijavu nasilnog ponašanja koji je dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva što žurnije, a najkasnije u roku do 7 dana g) obavijestiti pravobraniteljicu za djecu h) obavijestiti pravobraniteljicu za osobe s invaliditetom
7. obavijestiti nadležnog školskog liječnika
8. osoba koja vodi razgovor dužna je upoznati žrtvu i njezine roditelje o mogućnostima izvaninstitucionalne ili institucionalne pomoći i potpore
9. ako je počinitelj seksualnog nasilja djelatnik Škole (ravnatelj, stručni suradnik, nastavnik ili drugi djelatnik), osoba koja ima o tome informaciju dužna je obavijestiti policiju i/ili Državno odvjetništvo. Ukoliko je počinitelj seksualnog nasilja djelatnik Škole ili se seksualno nasilje dogodilo u prostoru Škole, Škola je dužna žurno izvijestiti Ministarstvo znanosti i obrazovanja bez obzira tko je počinitelj

10. u slučaju osobito teškog oblika ili intenziteta nasilnog postupanja koje je izazvalo ili može izazvati traumu kod djeteta žrtve ili drugih učenika, Škola će izvijestiti ministarstvo nadležno za odgoj i obrazovanje, a po potrebi i druga ministarstva i institucije te zatražiti odgovarajuću stručnu psihološku ili socijalno/pedagoško/psihološku pomoć za učenike Škole. Nadležno ministarstvo će prema potrebi osigurati odgovarajuću stručnu psihološku pomoć za učenike.

7.1 POSTUPANJE U SLUČAJU SEKSUALNOG UZNEMIRAVANJA KOJE SE DOGODILO U ŠKOLI

Članak 13.

Ako se radi o seksualnom uznemiravanju od:

1. odrasle osobe koja je djelatnik Škole postupak je isti kao u slučaju seksualnog nasilja;
2. drugog učenika (ili više njih) u prostoru Škole –uključiti sve sudionike u savjetovanje ili medijaciju, a po potrebi uputiti sudionike u savjetovalište.

Obveza odgovorne osobe je o događaju obavijestiti roditelje svih uključenih učenika. O slučaju je potrebno obavijestiti i nadležni centar za socijalnu skrb.

8. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU SUMNJE NA SUICIDALNE SKLONOSTI I SAMOOZLJEĐIVANJE

Članak 14.

Uz nasilno ponašanje prema drugim osobama, javlja se i nasilno ponašanje prema vlastitom tijelu koje uključuje samoozljeđivanje, suicidalne planove i pokušaje, odnosno suicid. Nesuicidalno samoozljeđivanje je namjerno ozljeđivanje vlastitog tijela bez svjesne suicidalne nakane koje rezultira oštećenjem tkiva, bolešću ili rizikom od smrti. Samoozljeđivanje uključuje različite oblike fizičkog ozljeđivanja poput rezanja kože, griženja, grebanja kože, paljenja kože, udaranja dijelovima tijela o tvrde podloge, umetanja predmeta u tijelo, ali može uključivati i ponašanja koja osobi indirektno štete poput prejedanja ili izgladnjivanja, pretjerane tjelovježbe, prekomjernog korištenja psihoaktivnih tvari ili upuštanja u riskantne seksualne odnose. Suicid je svjesno i namjerno oduzimanje vlastitog života kojem uobičajeno prethode suicidalne ideje i planovi izvršenja suicida te eventualno neuspješni pokušaji suicida, odnosno pokušaji oduzimanja života koji nisu završili smrtnim ishodom.

U slučaju primanja informacije iz koje proizlazi sumnja da se učenik samoozljeđuje dužnost je djelatnika Škole: razgovor s učenikom i upućivanje školskom psihologu.

U slučaju prijave sumnje na samoozljeđivanje školski psiholog je dužan:

1. Procijeniti rizik samoozljeđivanja/suicidalnosti (nizak rizik/umjereni stupanj rizika/visok stupanj rizika), te dalje postupiti ovisno o stupnju rizika
2. Donijeti odluku o obavještanju roditelja (uzeti u obzir roditeljske okolnosti, primjerice rizik od zlostavljanja), te pripremiti učenika na obavještanje roditelja i dogovor o načinu razgovora s roditeljima i dijeljenju informacija

3. Donijeti odluku o kontaktiranju centra za socijalnu skrb, školskog liječnika i upućivanja u vanjske institucije
4. Provodi funkcionalnu analizu ponašanja i izradu sigurnosnog plana. Vršiti ponovljenu procjenu, intervenciju i daljnje praćenje.
5. Provodi kontinuiranu suradnju s nastavnicima, psihijatrom i roditeljima

8.1. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU SAMOOZLJEĐIVANJA U ŠKOLI

Članak 15.

U slučaju samoozljeđivanja učenika, djelatnik Škole koji primijeti znakove samoozljeđivanja (rezove, rane, ožiljke) ili dobije informaciju o postojanju samoozljeđivanja kod učenika, o tome je dužan odmah obavijestiti stručne suradnike i ravnatelja Škole koji će:

1. sanirati ozljede, pozvati hitnu pomoć u slučaju potrebe, obavijestiti roditelje i školskog liječnika
2. ukoliko je pozvana hitna pomoć učenik će po potrebiti biti primljen na hitni bolnički/psihijatrijski prijem
3. ukoliko nije bilo potrebe za poziv hitne pomoći bit će obavljen razgovor s učenikom nasamo i donijet će se odluka o kontaktiranju CZSS i/ili policije (primjerice opasnost od ozljeđivanja drugih)
4. na razgovoru kod stručnog suradnika psihologa obavljaju se koraci opisani u Članku 14.
5. priprema učenika na povratak u školu i kontinuirani rad s učenikom

8.2. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU SUICIDALNIH MISLI, NAMJERA, POKUŠAJA SUICIDA ILI SUMNJE NA SUICID

Članak 16.

Djelatnik Škole koji primijeti rizična ponašanja učenika koja mogu biti povezana sa suicidom ili dobije informaciju o postojanju istih kod učenika, o tome je dužan odmah izvijestiti stručne suradnike (pedagoga/psihologa) i ravnatelja Škole. Djelatnik Škole reagira na svako učenikovo izražavanje suicidalnih misli i/ili namjera i/ili ranijih suicidalnih pokušaja koje može izraziti verbalno (kao izoliranu izjavu ili razgovor), pisano (u školskim zadaćama, na vlastitim društvenim mrežama) ili kreativno (kroz crtež ili drugu likovnu aktivnost). Djelatnik Škole u tim situacijama ne procjenjuje o ozbiljnosti i istinitosti učenikovih namjera, već o tome odmah obavještava stručne suradnike i ravnatelja koji će:

1. obaviti informativni i savjetodavni razgovor s učenikom koji je na neki način izrazio postojanje suicidalnih misli i/ili namjera i/ili ranijih suicidalnih pokušaja, a u kojem neće nastojati procijeniti istinitost i ozbiljnost istoga; u slučaju hitne potrebe, prepratiti učenika do institucije pružatelja zdravstvene zaštite
2. učenika upoznati s obvezom informiranja roditelja i nadležnih institucija s obzirom na težinu njegove izjave, čak i u slučaju učenikovog mogućeg ublažavanja iste izjave ili objašnjavanja u kontekstu šale, kolokvijalnog izražavanja ili komunikacijskog stila

3. žurno i bez odgode obavijestiti roditelje/skrbnike o informacijama koje su dobili od učenika i/ili djelatnika Škole te ih savjetovati o institucijama pružateljima zdravstvene zaštite i podrške
4. po potrebi organizirati nadzor nad učenikom do dolaska roditelja ili skrbnika
5. o svemu obavijestiti nadležni centar za socijalnu skrb, policijsku postaju, Ministarstvo znanosti i obrazovanja i liječnika školske medicine
6. o poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama i svojim opažanjima izraditi službenu bilješku koju će na zahtjev dostaviti drugim tijelima.

8.3. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU SUICIDA

Članak 17.

U slučaju saznanja o počinjenom suicidu učenika Škole, djelatnici Škole dužni su odmah o tome obavijestiti ravnatelja i stručnog suradnika Škole. Ravnatelj i stručni suradnik utvrđuju potrebu za kriznom intervencijom te u tu svrhu aktiviraju Tim za psihološke krizne intervencije i dostavljaju osnovne podatke o kriznom događaju:

- a) Što se dogodilo? b) Kada se dogodilo? c) Gdje se dogodilo? d) Broj ljudi uključenih u događaj? e) Tko je bio izravno i neizravno uključen u događaj? f) U kakvom su stanju, kako reagiraju, gdje se nalaze ti ljudi? g) Je li neka od hitnih službi već intervenirala (policija, hitna medicinska pomoć)? h) Je li u ustanovi već nešto učinjeno radi ublažavanja psiholoških posljedica događaja?

Ravnatelj Škole informira o kriznom događaju i podnosi zahtjev za pokretanje krizne intervencije Ministarstvu znanosti i obrazovanja na e-poštu: krizne-intervencije@mzo.hr ili na broj telefona: 01 4594 461 (Uprava za standard, strategije i posebne programe). Prije dolaska Tima za psihološke krizne intervencije, stručni suradnik i ravnatelj ulazi u razred učenika koji je počinio suicid te potiče komunikaciju o posljedicama na psihičko stanje svih učenika u razredu. Stručni suradnik individualno ili grupno razgovara sa svim učenicima kod kojih se primijeti izostanak socio-emocionalnih vještina za nošenje s nesretnim događajem. Škola je o ovom događaju dužna izvijestiti i nadležni centar za socijalnu skrb, policiju, Ministarstvo znanosti i obrazovanja te školskog liječnika.

9. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA PREMA UČENIKU OD STRANE ODRASLE OSOBE U ŠKOLI (nastavnika, roditelja/skrbnika, drugih zaposlenika škole, nepoznatih osoba)

Članak 18.

1. potrebno je odmah pokušati prekinuti nasilno postupanje prema učeniku
2. ukoliko se u tome ne uspije, potrebno je odmah pozvati ravnatelja ili stručnog suradnika Škole kako bi pokušali prekinuti nasilno postupanje prema učeniku i obavijestiti policiju
3. ukoliko se uspije prekinuti nasilno ponašanje prema učeniku, o tome obavijestiti ravnatelja i stručnog suradnika Škole

4. upozoriti osobu koja se ponaša nasilno na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja, informirati je o obvezi Škole da slučaj prijavi i nadležnom institucijama (CZSS, policiji, Upravnom odjelu za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu te Ministarstvo znanosti i obrazovanja)

5. o događaju obavijestiti CZSS, policiju, školsku liječnicu, Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu, Ministarstvo znanosti i obrazovanja

6. stručni suradnik dužan je obaviti razgovor s djetetom odmah po saznanju o događaju s ciljem normaliziranja osjećaja učenika i sprečavanja dugoročnih posljedica traume te tijekom razgovora s učenikom voditi službenu zabilješku koju uz ravnatelja potpisuje i stručni suradnik.

7. poslije obavljenog razgovora s učenikom stručni suradnik je dužan obavijestiti roditelja/skrbnika učenika, pozvati ga na razgovor, zatražiti da dijete odvede kući te ih informirati o eventualnoj potrebi uključivanja učenika i roditelja u savjetovanje i stručnu pomoć u Školi ili izvan nje

8. u slučaju da je učenik ozlijeđen ili postoji sumnja da bi mogao biti, treba ga odmah odvesti na liječnički pregled, pri čemu s njim u pratnji ide roditelj/skrbnik ili predstavnik Škole.

10. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILNOG PONAŠANJA ODRASLE OSOBE NAD ODRASLOM OSOBOM U ŠKOLI I NEOVLAŠTENOG ULASKA U ŠKOLU

Članak 19.

U slučaju nasilnog ponašanja odrasle osobe (nastavnika, razrednika, roditelja/skrbnika učenika, djelatnika Škole, nepoznate odrasle osobe) prema drugoj odrasloj osobi u Školi (nastavniku, razredniku, roditelju/skrbniku učenika, djelatniku Škole, nepoznatoj odrasloj osobi) te u slučaju da postoje informacije da odrasla osoba u prostor škole unosi oružje ili druge predmete koji mogu ugroziti sigurnost osoba i imovine u Školi, djelatnik Škole, koji ima tu informaciju ili je nazočan mora:

1. odmah pokušati prekinuti nasilno ponašanje

2. upozoriti osobu koja se nasilno ponaša na neprihvatljivost i štetnost unošenja takvog ponašanja tj. opasnih predmeta u prostor Škole i zatražiti od nje da napusti prostor Škole

3. ukoliko u tome ne uspije, odmah pozvati ravnateljicu Škole, stručnog suradnika, voditelja ili drugog djelatnika Škole kako bi pokušali prekinuti nasilno ponašanje i obavijestiti policiju

4. ukoliko uspije prekinuti nasilno ponašanje, odmah o tome obavijestiti ravnateljicu, stručnog suradnika ili voditelja

5. o događaju obavijestiti policiju, Centar za socijalnu skrb, Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu te Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Članak 20.

U slučaju neovlaštenog ulaska drugih osoba u Školu (dolazak bez prethodne najave predmetnom nastavniku, stručnom suradniku, ravnatelju Škole ili dežurnom nastavniku), djelatnici Škole koji su prisutni ili se nalaze u blizini će:

1. upozoriti osobu na neovlašten ulazak u Školu i na obvezu prethodne najave dolaska te će se od osobe zatražiti da napusti prostor Škole ;
2. o tome hitno obavijestiti ravnatelja Škole i stručnog suradnika koji će po potrebi pozvati policiju i/ili ju o tome obavijestiti pisanim dopisom.

11. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA PREMA DJELATNICIMA ŠKOLE OD STRANE UČENIKA

Članak 21.

U slučaju da je djelatnik Škole doživio nasilje ili prijetnju nasiljem od strane učenika Škole on treba o tome obavijestiti ravnatelja, stručnog suradnika ili voditelja Škole. Oni će:

1. razgovarati s učenicom u prisutnosti razrednika i stručnog suradnika i voditi zapisnik o razgovoru
2. obavijesti roditelje/skrbnike učenika te ih upozoriti na neprihvatljivost takvog ponašanja
3. prema učeniku poduzeti određene pedagoške mjere koje će se izreći u skladu s Pravilnikom o kriterijima za izricanje pedagoških mjera
4. uključiti učenika u savjetovanje u Školi ili u dogovoru s roditeljima u ustanovi izvan Škole
5. o svemu izvijestiti CZSS i školskog liječnika, Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu, a po potrebi i policiju
6. ukoliko je riječ o prijetnjama nasiljem ili o nasilju u Školi, zbog čega je Škola uključila i policiju, o takvim situacijama je potrebno prvo usmeno, a zatim i pisanom zabilješkom izvijestiti Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu te Ministarstvo znanosti i obrazovanja
7. u slučaju da bilo kojem nasilnom ponašanju u prostoru Škole svjedoče drugi učenici, a nasilno ponašanje je neuobičajeno rijetko i intenzivno te može rezultirati traumatizacijom svjedoka, ravnatelj ili stručni suradnik su dužni osigurati stručnu psihološku pomoć tim učenicima. Pri tome su dužni se savjetovati s nadležnom i stručnom osobom koja ima iskustva u radu s traumatiziranim osobama o potrebi i načinu pružanja stručne pomoći svjedocima nasilja.

12. EVIDENCIJA ŠKOLE O SUKOBIMA I NASILJU U ŠKOLI

Članak 22.

Škola vodi posebnu Evidenciju o sukobima i nasilju u školi u obliku obrasca. (Obrazac ESNŠ1 i 2) koji su sastavni dio Protokola. Obrazac ESNŠ1 popunjava stručna osoba Škole koja je bila nazočna ili obaviještena o događaju neposredno nakon istog.

Obrazac Evidencije sadrži: 1. mjesto događaja 2. vrijeme/datum događaja 3. vrstu događaja 4. sudionike događaja 5. posljedice događaja 6. poduzete mjere.

Zapisnik o događanju iz Evidencije je sastavni dio službenog izvješća Škole o događanju. Obrazac ESNŠ 2 popunjava stručni suradnik Škole koji je bio nazočan ili obaviješten o događaju, neposredno nakon istog događaja. Ispunjen obrazac je sastavni dio službenog izvještaja Škole o događaju. Škola je obvezna tijekom školske godine putem stručne službe organizirati radionice za učenike i seminare za roditelje na temu nasilja.

Članak 23.

Ovaj Protokol je donesen na sjednici Školskog odbora 4. listopada 2023. godine, te stupa na snagu danom donošenja.

KLASA: 602-02/23-07/5

URBROJ: 2198-1-73-01-23-2

Zadar, 4. listopada 2023. godine

PREDSJEDNICA ŠKOLSKOG ODBORA:
Anastazija Milardović, dipl.ing.

EVIDENCIJA ŠKOLE O SUKOBIMA I NASILJU U ŠKOLI (Obrazac ESNSŠ – 1) – popunjava učitelj

PPVS Stanka Ožanića,

Zadar

Datum:

Osoba koja prijavljuje događaj:	
Mjesto i vrijeme događaja:	
Sudionici događaja:	
Opis događaja:	
Poduzete mjere:	

Potpis: _____

OBRAZAC EVIDENCIJE ŠKOLE O OPISU DOGAĐAJA O SUKOBIMA I NASILJU U ŠKOLI (OBRAZAC ESNŠ – 2)

PPVS Stanka Ožanića,
Zadar

Datum:

Sudionik događaja:	
Mjesto i vrijeme događaja:	
Opis događaja:	
Što mislim o uzrocima događaja:	
Mišljenje o poduzetim mjerama:	
Moguća rješenja/prijedlozi:	